

formation and functioning of the department. The brief retrospective analysis of the formation, development and functioning of one of the leading clinical departments and appraisalment of the contribution of its heads and teams in the development of the veterinary business in Ukraine has been carried out.

From 1895 to 1941 S.V. Ivanitskiy, doctor of veterinary sciences, helminthologist first headed the new unit of the institute. At the same time with a rather intense academic work, the head conducts intensive scientific work. Three candidate dissertations successfully defended and systematically published scientific materials during his leadership. The Second World War, which moves to the territory of the USSR, suspends the operation of the KhVI for a long time.

The KhVI returned from the evacuation in 1944, after the liberation of Kharkiv. Professor M.O. Palimpsetov elected by the competition as the new head of the department (1903-1963) and since 1951 he simultaneously performs the duties of the dean. The fundamental researches of animals' acaroses conducted in the department. One after another eight candidate dissertations defended. M.O. Palimpsetov's School of acarologists becomes the leading in the USSR.

The flowering and scientific and pedagogical talent of the parasitologist, Professor Nosik A. F. related to this period, who from 1951 to 1956 headed the KhVI.

The new period in the history of the department connected with the integration of the KhVI and the Kharkiv Zootechnical Institute (KhZI) and with the transference of the institute to the territory of the Dergachi district – in the urban village Mala Danylivka. For a long period the department turns into an experimental testing ground – its configurations created as the result of integration of other departments of the faculty. During this period, Litvishko N. T. (13 years) and Professor Chernukha V. K. (27 years) headed the department.

In the modern period Prykhodko Y. O., doctor of veterinary science, Professor, Corresponding Member of the National Academy of Sciences of Ukraine headed the department since 2003. For a long time he holding of work in the department with the post of vice rector of scientific work and the first vice rector. In the department scientific personnel were intensive training studying at the postgraduate school. The team of the department completed with a highly professional team of pedagogues. The parasitology has firmly taken the place among the clinical disciplines under the guidance of Professor Yu. O. Prykhodko. The main task now of parasitology is further improvement the educational process with an aim of qualitative training of specialists in veterinary medicine of European standard.

Key words: cabinet, department, parasitology, KhVI, KhZVI, KhSZVA, Kharkiv, heads, history, achievements.

УДК 636.09:616.99(09)

**НОСИК А. Ф. – ВИДАТНИЙ ВЧЕНИЙ-ПАРАЗИТОЛОГ, ПЕДАГОГ,
ОРГАНІЗАТОР...
(БІОГРАФІЧНИЙ НАРИС ДО 85-Ї РІЧНИЦІ КАФЕДРИ ПАРАЗИТОЛОГІЇ
ХДЗВА)**

**Приходько Ю. О., д. вет. н., професор, член-кор. НААН,
Мазанний О. В., Бирка В. І., Нікіфорова О. В., к. вет. н., доценти
Харківська державна зооветеринарна академія, м. Харків**

Анотація. Носик Афанасій Федорович (1905–1956) випускник Харківського ветеринарного інституту (ХВІ) 1932 року, доктор ветеринарних наук, професор, паразитолог за фахом.

На кафедрі паразитології ХВІ працював з часу її заснування, спочатку на посаді асистента, а після захисту кандидатської дисертації у 1937–40 роках – доцента кафедри, декана інституту. У 1940–41 роках – директор Львівського ветеринарного інституту і завідувач кафедри паразитології. У 1941–46 роках перебував на фронті у лавах Радянської Армії. У 1950–56 роках – директор ХВІ. Основний напрямок наукових досліджень А. Ф. Носика – вивчення епізоотології, патогенезу, клінічного прояву та розробка заходів боротьби і профілактики ехінококозу тварин. Опублікував 86 наукових праць.

Ключові слова: Носик Афанасій Федорович, директор, Харківський ветеринарний інститут, Львівський ветеринарний інститут, кафедра паразитології, ехінококоз, тварини.

Із автобіографії, написаної власноруч Афанасієм Федоровичем Носиком, відомо, що він народився 31 січня 1905 року в родині селянина-бідняка в с. Дмухайлівці Котовського району (нині Магдалинівський) Новомосковського уїзду Катеринославської області (нині Дніпропетровська). У 1909 році, коли йому виповнилось лише п'ять років, лишився батька. Після втрати батька старша сестра змушена батрачити, а дві молодші і сам Афанасій Федорович лишилися на руках матері. З 1913 по 1918 роки він навчався у школі і в літній період допомагав матері по господарству, а періодами батрачив. У 1918 році у їхньому селі відкрили вище навчальне училище, куди він вступив на 2-й курс. По закінченні 3-го курсу навчання училище було закрито. Та вже у 1921 році А. Ф. Носик вступив до Новомосковського педагогічного технікуму. У зв'язку з нестатками вимушений був припинити навчання і лише у 1923 році поновити його. По закінченні навчання у вересні 1926 року у педтехникумі його призначили завідувачем школи та вчителем у селі Дмухайлівці. Перебуваючи на посаді вчителя, він проводив різноманітну громадсько-політичну роботу в якості члена сільської ради та секретаря осередку ЛКСМУ, тощо. У вересні 1929 року він поступив до Харківського ветеринарного інституту (ХВІ) на конярський факультет, який у лютому 1932 року успішно закінчив, отримавши кваліфікацію ветеринарного лікаря. З березня 1932 року працював ветеринарним лікарем ВЕТЕПО (м. Київ). Після 4-місячної роботи за фахом був відкликаний до ХВІ і у січні 1933 року зарахований аспірантом. Під час навчання в аспірантурі з 1 березня 1933 року його призначили асистентом кафедри паразитології. Після закінчення аспірантури у 1935 році він отримав спеціальність «ветеринарний лікар-паразитолог».

У 1935 році молодий викладач був нагороджений грамотами: «За кращу організацію академічної роботи» та «За високі показники у навчальному процесі».

Після закінчення терміну аспірантського стажування при кафедрі паразитології, у січні 1936 року, асистента Носика А. Ф. призначили завідувачим паразитологічним кабінетом при кафедрі паразитології з оплатою у 62 крб. на місяць, а ще через півроку призначили виконуючим обов'язки доцента кафедри паразитології. У цьому ж році в переддень святкування річниці Жовтневої Революції, Афанасій Федорович отримав першу подяку «За ударну роботу та гарні виробничі показники». У листопаді 1937 року в. о. доцента Носика А. Ф. призначили за сумісництвом на посаду декана ХВІ, звільнивши за власним бажанням з цієї посади доцента Магду І. І. У цей же рік лишається матері.

10 грудня 1937 року при Московському зооветеринарному інституті А. Ф. Носик захистив дисертацію на здобуття вченого ступеня кандидата ветеринарних наук за темою «Ехінококоз кишечника собак і заходи боротьби з ним». При цьому, офіційним опонентом його дисертації, був академік К. І. Скрябін. Лише через 9 років у повоєнний час – 8.03.1946 року Афанасій Федорович отримав диплом (КД № 004677). З 15 січня 1938 року кандидату ветеринарних наук, в. о. доцента кафедри паразитології Носику А. Ф. призначають заробітну плату у розмірі 700 крб. А 25 січня того ж року вчена рада ХВІ постановила клопотати про затвердження Носика А. Ф. у вченому званні доцента. У травні 1938 року ВАК його затвердив у вченому званні доцента по кафедрі паразитології (атестат ДЦ № 020675).

З цього року подяки від керівництва вузу стають його постійними «супутниками».

У червні 1939 року декана Носика А. Ф. призначили виконуючим обов'язки заступника директора інституту з наукової та учбової роботи.

Рішенням президії ВАСГНІЛ від 5 червня 1939 року затверджена постанова Бюро Ветеринарної секції, очолюваної академіком К. І. Скрябіним, та експертних комісій XIII пленуму конференції молодих вчених про присудження премій за кращі наукові роботи, які були представлені на конференції 1–6 лютого 1939 року. За цим рішенням від ХВІ отримали II-гу премію Носик А. Ф. та Герман В. А. у розмірі по 500 крб., а III-тю – Магда І. І. у розмірі 300 крб. Їх нагородили також грамотами, а роботи прийняли до публікації у збірці праць ВАСГНІЛ.

Чергову, четверту подяку Носик А. Ф. отримав у переддень святкування річниці Жовтневої Революції у 1939 році «За відмінне виконання службових обов'язків та активну участь у громадській роботі інституту».

У квітні 1940 року доцентом кафедри паразитології Носиком А. Ф. був підготовлений і представлений, розрахований на три роки, план докторської дисертації на тему: «Досвід проведення комплексу лікувально-профілактичних протигастрофільозних, протиаскаридозних та протистронгілозних заходів серед коней в учоспі ХВІ та в підшефному Валківському районі Харківської області». В ньому зазначалося, що очікувані результати роботи повинні стати основною заходів, спрямованих на ліквідацію цих захворювань в конярській галузі СРСР.

При відміченні кращих людей колективу, у переддень святкування 23-ї річниці Жовтневої Революції, Афанасій Федорович як учасник Всесоюзної сільськогосподарської виставки отримав п'яту подяку.

Разом з тим, у листопаді 1940 року, тобто через 7 років праці в ХВІ, наказом Міністра вищої освіти (ВО) СРСР його звільнили з роботи і терміново перевели до м. Львова.

З цим переведенням до іншого інституту не погоджувався директор ХВІ Телегін Василь Андрійович і звернувся з листом до начальника Управління кадрами ЦК ВКП(б) тов. Андреева з наступним проханням (текст листа наводимо повністю).

«Вважаю своїм обов'язком повідомити Вам, що висування доцента ХВІ т. Носика А. Ф. на посаду директора Львівського ветеринарного інституту відбулося поза моєї участі. Мені повідомили пізніше про миттєвий виїзд тов. Носика до Львова приймати справи директора ветеринарного інституту. З від'їздом тов. Носика А. Ф. до Львова наша кафедра паразитології та інвазійних хвороб залишається без керівництва, навіть нікому читати лекції і проводити лабораторні заняття в клініці, а тому зривається заняття з цієї дисципліни.

Я затримав тов. Носика А. Ф. для того, щоб він прийняв держіспити студентів випускного курсу, далі не наважився затримувати. Завідувач цієї кафедри професор Іваницький С. В. щорічно хворіє по 4–5 місяців, і в цьому році хворіє цілий місяць і в теперішній час лежить у поліклініці при смерті. Лишається на кафедрі один молодий асистент, який не зможе продовжувати роботу кафедри.

Ось все про що я вважаю за потрібне довести до відома Управління кадрами при ЦК ВКП(б).

Я просив би залишити тов. Носика А. Ф. в ХВІ продовжувати розпочату ним дисертаційну роботу і виконувати навчальний план цього року по паразитології. Директор ХВІ Телегін В. А. ».

Разом з тим, у жовтні 1940 року директор ХВІ Телегін В. А. все ж був змушений звільнити А. Ф. Носика з посади декана ХВІ з формулюванням: «У зв'язку з переводом на роботу до іншого інституту» (§ 1 наказу № 177 від 25.10.1940 р.). Та у § 2 цього ж наказу, на підставі розпорядження учбової частини, Носика А. Ф. зараховано до складу державної кваліфікаційної комісії і призначено екзаменатором з паразитології та інвазійних хвороб на державних іспитах з 26 по 31 жовтня у зв'язку з хворобою професора Іваницького С. В.

7 листопада 1940 року Носик А. Ф. був звільнений з посади доцента кафедри паразитології ХВІ у зв'язку з відкомандируванням його на роботу до м. Львова.

У вересні 1940 року наказом Наркомосвіти СРСР Афанасія Федоровича було призначено директором Львівського ветеринарного інституту і в. о. завідувача кафедри паразитології. Менше року він пропрацював на цих посадах. Друга Світова війна перекинулася на територію СРСР.

У Львові вже на 5-й день війни його було тяжко поранено осколком німецької авіабомби і евакуйовано до м. Харкова.

У серпні 1941 року Носик А. Ф. пише заяву на ім'я директора ХВІ про зарахування його доцентом і в. о. завідувача кафедри паразитології та інвазійних хвороб. Його поновлюють на посаді з окладом у 1080 крб.

Під час евакуації ХВІ з м. Харкова, у вересні 1941 року, і закінченні лікування у евакошпиталі м. Лубен, Носик А. Ф. добровільно вступив до лав Червоної Армії, був зарахований ветеринарним лікарем до резерву 403 гарнізонного ветеринарного лазарету, а у жовтні його призначили начальником ветеринарної служби 24-ої окремої стрілецької бригади (ОСБ), яка в грудні 1941 року вводилась до складу 2-ої ударної армії на Волховському фронті. У березні 1942 року, після контузії, Афанасій Федорович вдруге потрапляє у шпиталь, а після одужання його призначили на попередню посаду. У квітні 1943 року наказом по Волховському фронту його призначили начальником лікувального відділу 288 фронтового ветеринарного лазарету (ФВЛ). При переатестації ще на початку 1943 року йому присвоїли військове звання майора ветеринарної служби.

У червні 1943 року 288-й ФВЛ розформували, а Афанасія Федоровича призначили начальником лікувального відділення 448 АВЛ 54 армії Волховського фронту, де він лишився до закінчення служби в Радянській Армії. Після розформування Волховського фронту 448 АВЛ передали до Ленінградського фронту, а у травні 1944 року – 3-му Прибалтійському фронту. З січня 1944 року лазарет діяв у складі 2-го Білоруського фронту. У лютому 1946 року після розформування лазарету А. Ф. Носик демобілізувався.

За період служби у Радянській Армії Носик А. Ф. деякий час перебував у Польщі та Германії.

З 1922 по 1934 роки він член ВЛКСМ, з жовтня 1940 року – член ВКП(б). Перебуваючи у 24 ОСБ обраний партторгом Управління бригади, а у 448 АВЛ – партторгом лазарету.

За період війни був відзначений такими нагородами: у 1942 році за успішне виконання бойових задач військовою радою 4-ої Армії – медаллю «За бойові заслуги»; у 1944 році військовою радою 3-го Прибалтійського фронту – орденом «Червоної Зірки»; у цьому ж році Ленінградським обласним виконкомом – медаллю «За оборону Ленінграду»; у 1945 році військовою радою 2-го Білоруського фронту – медаллю «За перемогу над Германією».

На початку лютого 1946 року Носик А. Ф. повернувся до Харкова і написав заяву на поновлення його на посаді доцента кафедри паразитології та інвазійних хвороб. Його поновлюють за попереднім місцем роботи.

У характеристиці до райвійськкомату за 1949 рік, яку підписав директор Телегін В. А., відзначалося, що доцент Носик А. Ф. проявив себе прекрасним викладачем і як педагог користується великим авторитетом. Ним виконано 33 науково-дослідні роботи, які мають наукове і практичне значення. Тов. Носика А. Ф. кілька разів обирали членом МК, членом партбюро. Політично розвинений. Постійно працює над підвищенням свого ідейно-теоретичного рівня. Ідеологічно витриманий. В особовій справі доцента Носика А. Ф. є ще дві аналогічних характеристики від 1950 року.

У відгуку про наукову роботу, підписаному заступником директора ХВІ з наукової та навчальної роботи, професором Лукашовим І. І. відзначається також, що доцент Носик А. Ф. виконував і виконує велике навантаження з громадської та професійної роботи в інституті, вважається одним із кращих громадських діячів інституту. Справляючись з роботою по деканату, він виконує повне педагогічне навантаження доцента кафедри. Доцент Носик А. Ф. є одним із кращих молодих викладачів інституту. Не зважаючи на велике завантаження громадською та педагогічною роботою, доцент Носик А. Ф. плідно працює як вчений.

Зокрема, професор І. І. Лукашов відзначає, що комплекс робіт з ехінококозу тварин має велике наукове й практичне значення й прекрасно характеризує Афанасія Федоровича як науковця. В останні роки він займається вивченням аскарозу, стронгілідозу і гастрофільозу коней. У повоєнні часи Афанасій Федорович провів і опублікував цінні спостереження щодо корости коней. А після закінчення війни знову продовжив вивчати ехінококозну інвазію. Крім цього, у іншій серії дослідів А. Ф. Носиком розроблено і запропоновано ряд нових особливостей боротьби із фасціольозною інвазією. Багато часу він присвятив вивченню ангельмінтних властивостей запропонованого ним кремнефтористого натрію при основних гельмінтозах свиней і коней. В кінці звіту зазначається що в особі доцента Носика А. Ф. ми маємо вельми працездатного працівника, який до того ж вміло поєднує свої наукові інтереси з інтересами соціалістичного будівництва в нашій країні.

Логічним був наказ по ХВІ за № 143 від 1 жовтня 1950 року, де зазначено, що згідно наказу по Міністерству сільського господарства СРСР за № 1118/К від 22.09.1950 р., директором інституту призначається Носик А. Ф. «З 1 жовтня приступаю до виконання обов'язків директора інституту» – напише він у наказі.

Дещо пізніше у лютому 1951 року Міністр ВО СРСР В. М. Столетов підписав наказ за №70/К, у якому зазначається: «Затвердити кандидата ветеринарних наук, доцента Носика Афанасія Федоровича директором ХВІ Міністерства сільського господарства СРСР, звільнивши з цієї посади кандидата біологічних наук Телегіна В. А.».

У 1951 році, за часів керування ХВІ Носиком А. Ф., відбулось святкування 100-річного ювілею цього навчального закладу.

А вже у червні 1953 року, в Раді Московської ветеринарної академії Афанасієм Федоровичем була успішно захищена докторська дисертація за темою: «Ехінококоз тварин і заходи боротьби з ним». 17 жовтня 1953 року ВАКом йому присуджена вчена ступінь доктора ветеринарних наук (диплом МК-ВТ № 000010), у лютому 1954 року його затверджено у вченому званні професора по кафедрі паразитології (атестат МК-ПР № 000316).

На початку листопада 1954 року до ХВІ надійшов лист з Міністерства ВО СРСР, де заступник міністра Столетов В. М. «дозволив директору інституту професору Носику А. Ф. працювати за сумісництвом в межах 0,5 штатної ставки професора на кафедрі паразитології ХВІ».

За 23 роки науково-педагогічної роботи доктор ветеринарних наук, професор Афанасій Федорович Носик написав і захистив дві дисертації, написав монографію, 7 настанов, брошуру та опублікував 75 статей. Всього 86 друкованих праць, з яких 30 – з ехінококозу, 15 – з арахно-ентомозів, 13 – з кокцидіозу, 12 – з нематодозів, решта, 16 наукових праць, присвячена вивченню інших паразитарних захворювань тварин.

Найбільше практичне значення мали матеріали науково-дослідної роботи А. Ф. Носика, присвяченої вивченню ехінококозу тварин, які свідчили про те, що автор зумів правильно вирішити важливу народно-господарську проблему, яка має велике значення у справі підвищення

продуктивності тваринництва і охорони народного здоров'я. Саме так зазначено у останньому науковому відгуку про наукову роботу професора кафедри паразитології ХВІ Носика А. Ф.

Він був членом правління Харківської філії товариства паразитологів.

Ним підготовлено 3-ох кандидатів наук.

Проживав Афанасій Федорович разом з дружиною Литвишко Наталією Терентіївною у м. Харкові, у 10 квартирі, будинку № 40, що по вул. Артема (нині Алчевських).

Серце професора А. Ф. Носика зупинилось 26 (27) листопада 1956 року. Він був видатним вченим-гельмінтологом радянської ветеринарії, великим організатором, який віддав свої сили справі підготовки ветеринарних працівників, розвитку ветеринарної науки і громадського тваринництва України. Саме так відгукувалися у надісланих на адресу інституту чисельних телеграмах з приводу раптової смерті директора Харківського ветеринарного інституту.

Співчуття ветеринарна спільнота висловлювала і колективу ХВІ і дружині особисто. Афанасій Федорович Носик був відомою і поважною людиною... З різних куточків СРСР надійшло 36 телеграм, дві з них – урядові.

У день святкування 85-річного ювілею кафедри паразитології ми, колектив кафедри, факультету, академії, відзначаємо величезну роль вчених ХВІ і, зокрема, його таких особистостей як А. Ф. Носик, за безцінний їх науковий вклад у розвиток ветеринарної науки України.

Література

1. Носик Афанасій Федорович // Держ. архів Харк. обл. Ф. Р. 1773. Оп. 14. Од. зб. 173а. 114 арк.

НОСИК А. Ф. – ВЫДАЮЩИЙСЯ УЧЁНЫЙ-ПАЗАРИТОЛОГ, ПЕДАГОГ, ОРГАНИЗАТОР...
(БИОГРАФИЧЕСКИЙ ОЧЕРК К 85-Й ГОДОВЩИНЕ КАФЕДРЫ ПАЗАРИТОЛОГИИ ХГЗВА)

Приходько Ю. А., д. вет. н., профессор, член-кор. НААН,

Мазанный А. В., Бырка В. И., Никифорова О. В., к. вет. н., доценты

Харьковская государственная зооветеринарная академия, г. Харьков

Аннотация. Носик Афанасий Федорович (1905–1956) выпускник Харьковского ветеринарного института (ХВИ) 1932 года, доктор ветеринарных наук, профессор, паразитолог по специальности.

На кафедре паразитологии ХВИ работал со времён её основания, сначала на должности ассистента, а после защиты кандидатской диссертации в 1937–40 годах – доцента кафедры, декана института. В 1940–41 годах – директор Львовского ветеринарного института и заведующий кафедрой паразитологии. В 1941–46 годах находился на фронте в Советской Армии. В 1950–56 годах – директор ХВИ. Основное направление научных исследований А. Ф. Носика – изучение эпизоотологии, патогенеза, клинического проявления и разработка мер борьбы и профилактики эхинококкоза животных. Опубликовал 86 научных работ.

Ключевые слова: Носик Афанасий Федорович, директор, Харьковский ветеринарный институт, Львовский ветеринарный институт, кафедра паразитологии, эхинококкоз, животные.

NOSIK A. F. – A PROMINENT SCIENTIST-PARASATOLOGIST, PEDAGOGUE, ORGANIZER...
(Biographical Essay to the 85th anniversary of the Parasitology department of Kharkiv State Zooveterinary Academy)

Prykhodko Y. O., Doctor of vet. Sci., Professor, Corresponding Member of the National Academy of Sciences of Ukraine, Mazannyi O. V., Byrka V. I., Nikiforova O. V., Cand. of vet. Sci., assistant professors
Kharkiv State Zooveterinary Academy, Kharkiv

Summary. Afanasy Fedorovich Nosik was born on 31st of January 1905 in the Dmuhaylivtsi village, Magdalenivsky district and Dnipropetrovsk region. He studied at school, higher education college, Novomoskovsk Pedagogical College. He worked as the head of the school and as the teacher. He studied at the Kharkiv Veterinary Institute (KhVI). Worked as a veterinarian. He studied at the postgraduate study and worked as the assistant of the Parasitology department of KhVI.

In 1936, Nosik A. F. headed the parasitological office at the Parasitology department, and after six months – he acting as the associate professor of the same department. In 1937, Associate Professor Nosik A. F. has appointed part-time as dean of the KhVI. In 1937, A. F. Nosik defended his Ph.D. thesis on the topic "Echinococcosis of the intestines of dogs and measures to control it". The official opponent was Academician K. I. Skriabin. He confirmed in the scientific rank the assistant professor next year. In 1939, Dean Nosik A. F. appointed Acting Deputy Director of the Institute for Scientific and Educational Work. In 1940, by order of the Minister of Higher Education of the USSR, he dismissed from work and urgently

transferred to the city of Lviv and appointed as the director of the Lviv Veterinary Institute and the Head of the Parasitology department. Less than one year he worked in this post. World War II began...

He seriously wounded on the 5th day of the war in Lviv and evacuated to the City Kharkiv. In August 1941, Nosik A. F. asked to admit him as an assistant professor of the KhVI and he has renewed as the Head of the Department of Parasitology and Invasive Diseases. From September 1941 to February 1946, A. F. Nosik served in the ranks of the Red Army. At the beginning of February 1946, Nosik A. F. returned to Kharkiv where he reinstated as associate professor of the Department of Parasitology and Invasive Diseases of the KhVI. In February 1951, Nosik A. F. approved as the Director of the KhVI.

In 1953, he defended his doctoral dissertation on the theme: "Echinococcosis of animals and measures to control it". He confirmed the scientific rank of professor next year.

Professor Nosik A. F. wrote two dissertations, the monograph, seven guidelines, and the brochure and published 75 articles. Total 86 printed works, from which 30 are about echinococcosis.

The materials of the research work of A. F. Nosik devoted to the study of echinococcosis of animals have the most practical significance. He trained three PhDs. The heart of Professor A. F. Nosik stopped on 26 (27) of November 1956. He was an outstanding scientist-helminthologist of Soviet veterinary medicine, a great organizer who devoted himself to the training of veterinarians, the development of veterinary science and public livestock in Ukraine. The veterinary community expressed condolence both the KhVI team and the wife personally. Afanasy Fedorovich Nosik was well-known and respected person... Total received 36 telegrams.

Key words: Afanasy Fedorovich Nosik, Director, Kharkiv Veterinary Institute, Lviv Veterinary Institute, Parasitology department, echinococcosis, animals.

УДК 616-078:619 (477.41)

СТАНОВЛЕННЯ ВЕТЕРИНАРНОЇ БАКТЕРІОЛОГІЇ НА КИЇВЩИНІ

Стегней М. М., к. вет. н., доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

Анотація. Подано стислі відомості про становлення ветеринарної бактеріології на Київщині. Зазначено що ветеринарна бактеріологія тривалий час знаходилась у підпорядкуванні Медичного департаменту і бактеріологічні дослідження проводили медичні фахівці. Лише у 1899 році ветеринарна бактеріологія відокремилась і стала структурною одиницею Київської губернії. Завдяки розвитку ветеринарної бактеріології, яка з кожним роком вдосконалювалася у губернії, ветеринарні лікарі проводили бактеріологічні дослідження, що дозволяло своєчасно діагностувати інфекційні захворювання та проводити заходи боротьби з ними.

Ключові слова: ветеринарна бактеріологія, діагностика, інфекційні захворювання, Київська губернія

У кінці XIX на початку XX ст. епізоотична ситуація на Київщині була складною через відсутність контролю за переміщенням тварин і відсутність лабораторних методів дослідження, що породжувало різні трактування клінічних ознак захворювання. Саме на цей період припадає становлення ветеринарної бактеріології на Київщині, де у 1882 р. На Київську губернію було 4 ветеринарних лікарі (2 губернські і 2 для сільського населення) [1].

Матеріалом дослідження стали видання кінця XIX початку XX ст., матеріали Державного архіву м. Києва та Державного архіву Київської області. У процесі роботи використано хронологічний та системний методи досліджень.

У кінці XIX ст. ветеринарній бактеріології стали приділяти значну увагу, завдяки чому ветеринарні фахівці більш впевнено приймали відповідні рішення у справі боротьби з тим чи іншим захворюванням. До 1899 р. в Київській губернії бактеріологічні дослідження проводив Бактеріологічний інститут Товариства боротьби із заразними хворобами, який знаходився у Протасовому Яру (директор В.К. Ліндеман). Діяльність інституту направлялася на боротьбу з інфекційними хворобами серед людей. В інституті виготовляли сироватки: антидифтерійну, антистрептококову, антитетанічну, антидезентерійну, а також шлунковий сік, тіреоглобулін, спермін, вакцину проти сибірки. В інституті виготовляли вакцину від сказу для людей і проводили щеплення. Київський бактеріологічний інститут належав Товариству і мав власний бюджет, отже, свої прибутки міг вільно використовувати на розширення своєї діяльності.